

УДК 631.11:005.35:339.137.2

І. А. Романюк,
д. е. н., професор, професор кафедри туризму та економіки,
Криворізький державний педагогічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9257-2043>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.8.19

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРОБІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ХОЛДИНГІВ

I. Romaniuk,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Tourism and Economics, Kryvyi Rih State Pedagogical University

DEVELOPING A CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FRAMEWORK FOR THE AGRIBUSINESS SECTOR IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ENHANCING THE COMPETITIVENESS OF AGRO-INDUSTRIAL HOLDINGS

У статті досліджено теоретичні та прикладні засади формування системи корпоративної соціальної відповідальності агробізнесу в контексті сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності агропромислових холдингів. Обґрунтовано, що в сучасних умовах корпоративна соціальна відповідальність перестає бути лише елементом репутаційної політики та набуває ознак стратегічного інструменту управління, який забезпечує економічну стійкість, соціальну легітимність, інвестиційну привабливість і довгострокову конкурентоспроможність підприємств. Визначено основні підходи до трактування сутності корпоративної соціальної відповідальності, узагальнено наукові підходи до її реалізації в аграрному секторі та розкрито специфіку її функціонування в діяльності агропромислових холдингів. Акцентовано увагу на тому, що для агробізнесу корпоративна соціальна відповідальність має охоплювати економічний, соціальний та екологічний складники, а також бути інтегрованою у систему корпоративного управління. Проаналізовано значення корпоративної соціальної відповідальності для зміцнення конкурентних переваг агропромислових холдингів, зокрема через підвищення ефективності використання ресурсів, розвиток людського капіталу, покращення взаємодії з громадами, зростання прозорості діяльності та адаптацію до сучасних вимог ринку. На основі узагальнення наукових джерел і статистичних даних обґрунтовано доцільність формування цілісної системи корпоративної соціальної відповідальності агробізнесу як важливої передумови сталого розвитку, соціальної стабільності та посилення ринкових позицій агропромислових холдингів. Зроблено висновок, що в умовах воєнних викликів, повоєнного відновлення та євроінтеграційних процесів корпоративна соціальна відповідальність має розглядатися як один із ключових інструментів стратегічного розвитку аграрного бізнесу.

The article examines the theoretical and applied foundations of the formation of a corporate social responsibility system in agribusiness in the context of sustainable development and increasing the competitiveness of agro-industrial holdings. It is substantiated that corporate social responsibility under current conditions is no longer limited to the implementation of charitable initiatives or the maintenance of a positive corporate image. Instead, it is gradually transforming into a strategic management tool that ensures business resilience, investment attractiveness, social legitimacy, and long-term competitive advantages. This issue is of particular relevance for the agricultural sector, since agribusiness plays a crucial role in ensuring food security, supporting rural development, preserving natural resources, and maintaining macroeconomic stability, especially under conditions of war, economic instability, and structural transformation.

The study generalizes scientific approaches to the interpretation of the essence of corporate social responsibility and identifies the main conceptual foundations of its implementation in the agricultural sector. Particular attention is paid to the fact that, in agribusiness, corporate social responsibility should be viewed as a comprehensive and integrated system that combines economic, social, environmental, and managerial components. It is determined that for agro-industrial holdings, corporate social responsibility should cover responsible use of land and natural resources, environmental protection, support for employees and local communities, development of human capital, transparency of management decisions, ethical business conduct, and the introduction of effective reporting and monitoring mechanisms.

The article analyzes the role of corporate social responsibility in strengthening the competitiveness of agro-industrial holdings. It is proved that the implementation of socially responsible practices contributes to more efficient use of resources, reduction of environmental and social risks, improvement of relations with stakeholders, growth of trust from investors and partners, enhancement of market reputation, and adaptation to modern international requirements. It is emphasized that corporate social responsibility is becoming increasingly important in the context of European integration, digital transformation, expansion of ESG approaches, and the growing importance of non-financial reporting. In these conditions, responsible business conduct creates additional opportunities for attracting investment, entering new markets, strengthening export potential, and ensuring stable long-term development.

Based on the generalization of scientific literature, analytical materials, and statistical data, the article substantiates the necessity of forming a holistic corporate social responsibility system in agribusiness as an important prerequisite for sustainable development and strengthening the market position of agro-industrial holdings. It is concluded that in the context of military challenges, post-war recovery, climate change, and increasing global competition, corporate social responsibility should be considered one of the key strategic instruments for the development of agribusiness. Its effective integration into the management system of agro-industrial holdings will contribute not only to improving economic performance, but also to ensuring social stability, environmental balance, and the long-term sustainability of agricultural enterprises.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, агробізнес, агропромислові холдинги, сталий розвиток, конкурентоспроможність, соціальна відповідальність, ESG, соціальна звітність, аграрний сектор, корпоративне управління.

Key words: corporate social responsibility, agribusiness, agro-industrial holdings, sustainable development, competitiveness, social responsibility, ESG, social reporting, the agricultural sector, corporate governance.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) агробізнесу сьогодні вже не обмежується роллю складника репутаційної політики, а дедалі більше виступає стратегічним інструментом забезпечення довгострокової стійкості, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності агропромислових холдингів. Для України ця проблема є особливо актуальною, оскільки аграрний сектор навіть в умовах повномасштабної війни зберігає системоутворююче значення для національної економіки. У 2021 році сільське господарство формувало 10,9% ВВП України, забезпечувало 14% зайнятості населення та 41% вартості експорту, тоді як у 2024 році частка аграрної продукції у загальному експорті країни досягла 59%, а вартість аграрного експорту становила 24,5 млрд дол. США. Це свідчить про критично важливу роль агробізнесу не лише у забезпеченні продовольчої безпеки, а й у підтриманні макроекономічної стабільності держави.

Разом із тим сучасний агробізнес функціонує під впливом складного комплексу викликів: воєнних ризиків, порушення логістичних ланцюгів, дефіциту робочої сили, кліматичних заг-

роз, посилення міжнародних вимог до прозорості походження продукції, умов праці, екологічного сліду та якості корпоративного управління. За оцінкою Світового банку, станом на 31 грудня 2024 року загальна потреба України у відновленні та реконструкції становила 524 млрд дол. США протягом наступного десятиліття, а мобілізація приватного сектору визначена критично важливою для відбудови. За таких умов великі агропромислові холдинги повинні розглядати КСВ не як факультативну активність, а як інституційну систему управління ризиками, довірою та розвитком.

Додатково значення КСВ для аграрного бізнесу посилюється інтеграцією України до європейського економічного простору. Європейська Комісія прямо вказує, що законодавство ЄС вимагає від компаній певного масштабу розкривати інформацію про ризики та можливість, пов'язані з соціальними й екологічними питаннями, а також про вплив їхньої діяльності на людей і довкілля. Попри подальше коригування правил у 2025—2026 роках, сама логіка європейського ринку лишається незмінною: стійкість, прозорість, належна перевірка ланцюгів постачання та відповідальне

врядування стають умовою доступу до фінансування, партнерств і ринків збуту.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання корпоративної соціальної відповідальності посідає важливе місце у сучасних наукових дослідженнях, зокрема в контексті функціонування аграрного бізнесу. Теоретичні підходи до сутності корпоративної соціальної відповідальності розкрито у працях В. Андріяша та С. Верби, які розглядають її як багатокомпонентне явище, що еволюціонувало від добровільної соціальної активності до важливого напрямку корпоративного управління [1]. Теоретичні засади формування корпоративної соціальної відповідальності в агробізнесі досліджує В. Оваденко, акцентуючи увагу на її значенні для економічної, соціальної та екологічної збалансованості розвитку аграрної сфери [2].

У працях українських науковців значна увага приділяється особливостям реалізації соціальної відповідальності в аграрному секторі. Так, М.І. Грицаєнко підкреслює роль соціального капіталу аграрного підприємства в імplementації засад корпоративної соціальної відповідальності [5]. І. Яців та П. Кушка розглядають специфіку формування соціальної відповідальності сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні [6]. І.А. Бержанір, А.А. Дюк, Н.В. Трусова, О.В. Гривківська, Л.В. Мельник, Л.М. Мельник, а також М.М. Ігнатенко, О.О. Красноруцький і Н.П. Новак обґрунтовують значення соціальної відповідальності як чинника сталого розвитку, підвищення результативності господарської діяльності та вдосконалення управління аграрними підприємствами [8; 9; 12; 15].

Окремий напрям досліджень стосується зв'язку корпоративної соціальної відповідальності з конкурентоспроможністю та стійкістю аграрного бізнесу в кризових умовах. М.М. Ігнатенко, Л.Ю. Леваєва, А.О. Астаф'єв та О.Г. Розовик аналізують управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств в умовах війни, підкреслюючи важливість адаптивності, відповідального управління ресурсами та соціальної стабільності [10]. Актуальність цих питань посилюється тим, що у 2024 році аграрна продукція становила 59 % загального експорту України [3]. Важливе місце у сучасних дослідженнях займають питання соціальної та ESG-звітності. Т. Лункіна узагальнює вітчизняний і зарубіжний досвід формування соціальної звітності [13]. В.М. Метелиця, Т.В. Гагалюк

та В.М. Краєвський розглядають ESG-звітність в агросекторі України як важливий інструмент підвищення прозорості, інвестиційної привабливості та адаптації до європейських вимог [7]. У цьому контексті важливими є також цифрові аспекти розвитку бізнесу, які розкрито у праці І.А. Романюк та О.М. Колоскова [14].

У зарубіжних дослідженнях увага акцентується на інституційних та управлінських чинниках корпоративної соціальної відповідальності. А. Хайду, М. Дазіано та О. Віссер доводять, що активність великих ферм і агрохолдингів у сфері КСВ залежить не лише від економічних стимулів, а й від інституційного середовища та цінностей керівництва [16]. І. Замкова, М. Дубініна, О. Лугова, С. Сирцева, Ю. Чебан та Т. Кучмілова досліджують корпоративну соціальну відповідальність аграрних компаній України в умовах воєнного стану, підкреслюючи її роль у підтримці працівників, громад і продовольчої безпеки [17]. Практичне значення відповідального агробізнесу підтверджується й аналітичними матеріалами IFC, де показано позитивний вплив навчання та технічної підтримки на продуктивність і доходи виробників [11], а також оцінками Групи Світового банку щодо масштабних потреб України у відновленні [4].

Отже, аналіз наукових праць свідчить, що дослідниками достатньо широко висвітлено теоретичні засади корпоративної соціальної відповідальності, її значення для сталого розвитку аграрного сектору, соціальної звітності та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання формування цілісної системи корпоративної соціальної відповідальності саме в агропромислових холдингах України з урахуванням викликів воєнного часу, повоєнного відновлення та необхідності посилення конкурентних переваг.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування теоретико-прикладних засад формування системи корпоративної соціальної відповідальності агробізнесу в контексті сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності агропромислових холдингів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Корпоративну соціальну відповідальність агробізнесу доцільно трактувати як інтегровану систему управлінських рішень, практик і процедур, спрямованих на узгодження еко-

номічних інтересів компанії з інтересами працівників, місцевих громад, держави, споживачів, інвесторів та доквілля. Для агропромислових холдингів така система має особливе значення, оскільки саме ці структури концентрують значні земельні, трудові, фінансові та логістичні ресурси, а відтак генерують потужний вплив на розвиток територій, стан природних ресурсів і якість продовольчих ланцюгів.

У сучасних умовах системність КСВ визначається вже не лише добровільністю соціальних програм, а рівнем вбудованості відповідальності у бізнес-модель. З позицій ОЕСД-FAO відповідальний агробізнес має інтегрувати належну перевірку у власні операції та ланцюги постачання, а з позицій ЄС — формувати таку практику розкриття нефінансової інформації, яка дозволяє оцінювати ризики, впливи та стійкість компанії. Отже, КСВ для агрохолдингів дедалі більше поєднує три блоки: управління впливом на доквілля, управління соціальним капіталом і управління прозорістю та підзвітністю.

Для України така трансформація має не лише глобальну, а й чітко національну основу. У 2024 році аграрна продукція забезпечила 59% загального експорту України, а аграрний експорт практично повернувся до довоєнного рівня — 24,5 млрд дол. США. Водночас частка сільського господарства у ВВП України за даними Світового банку у 2024 році становила 7,1%, що нижче за показники 2021 року. Це означає, що агросектор лишається основним валютним донором економіки, але його стійкість уже не може забезпечуватися лише експортною спеціалізацією; потрібні нові механізми довіри, адаптації та соціально-екологічної легітимності (Табл. 1).

Наведені дані у табл. 1 дають підстави стверджувати, що КСВ в агробізнесі має бути спрямована не лише на виконання етичних зобов'язань, а й на зменшення транзакційних витрат, підвищення доступу до капіталу, зміцнення кадрового потенціалу, мінімізацію конфліктів із громадами та формування стійких ланцюгів постачання. Особливо це актуально для агропромислових холдингів, які працюють у багатьох громадах одно-

часно і фактично стають співтворцями локального розвитку.

На рівні практики це підтверджується діяльністю великих аграрних компаній. Наприклад, Astarta публікує звітність за стандартами GRI з 2017 року, інтегруючи фінансові, екологічні та соціальні аспекти в єдину логіку звітування. МНР декларує комплексну політику соціальної відповідальності, реалізацію стратегії сталого розвитку до 2030 року, екологічну політику, використання відновлюваної енергії, а також повідомляє, що у 2022—2024 роках сплатила 18,2 млрд грн податків і зборів та забезпечує системну підтримку громад, військових, ветеранів і їхніх родин. Такі приклади демонструють, що для великих холдингів КСВ уже стає частиною корпоративної архітектури, а не разовою благодійністю.

Водночас лише наявність окремих соціальних або екологічних проєктів не означає сформованості системи КСВ. Системний підхід передбачає, що КСВ повинна мати: стратегічну мету; інституційне закріплення у структурі управління; набір політик і стандартів; систему кількісних і якісних індикаторів; інтеграцію в операційні, інвестиційні та комунікаційні рішення; регулярну нефінансову звітність; механізми діалогу зі стейкхолдерами; внутрішній і зовнішній аудит результатів [9].

Таблиця 1. Макропоказники, що обґрунтовують стратегічну потребу у розвитку КСВ агробізнесу України

Показник	2021 р.	2023 р.	2024 р.	Управлінський висновок для КСВ
Частка сільського господарства у ВВП України, %	10,9	7,55	7,11	Потрібне посилення ефективності, інноваційності та стійкості бізнес-моделей
Частка зайнятих у сільському господарстві, %	14,0	-	-	Висока соціальна значущість галузі підвищує вимоги до гідної праці та розвитку людського капіталу
Частка аграрної продукції в експорті України, %	41,0	-	59,0	Експортна орієнтація робить важливими міжнародні ESG-стандарти та простежуваність ланцюгів постачання
Вартість аграрного експорту, млрд дол. США	27,7	-	24,5	Навіть під час війни агросектор лишається критичним для валютних надходжень держави
Загальні потреби України у відновленні та реконструкції, млрд дол. США	-	-	524,0*	Приватний сектор, зокрема агрохолдинги, має інтегрувати КСВ у логіку відновлення територій

* Примітка: оцінка потреб у відновленні оприлюднена у 2025 р. за станом на 31.12.2024.

Джерело: Складено автором за даними Світового банку, Верховної Ради України та APD Ukraine [3, 4].

З огляду на це пропонується така логіка формування системи КСВ агропромислового холдингу (Рис. 1):

— діагностика впливів і ризиків — ідентифікація екологічних, соціальних та управлінських ризиків за всіма ланками діяльності;

— визначення стейкхолдерів і їхніх очікувань — працівники, пайовики, громади, контрагенти, банки, міжнародні трейдери, органи влади, споживачі;

— інституціоналізація КСВ — ухвалення політик, кодексу етики, процедур доброчесності, стандартів охорони праці, екологічної політики, антикорупційних механізмів;

— інтеграція КСВ у бізнес-процеси — закупівлі, землекористування, логістику, енергоменеджмент, HR, взаємодію з громадами, інвестиційне планування;

— звітність та оцінка ефективності — формування ESG/GRI-звітності, внутрішній моніторинг KPI, перевірка впливу КСВ на конкурентоспроможність;

— безперервне вдосконалення — перегляд цілей, адаптація до регуляторних змін, цифровізація збору нефінансових даних.

Практична цінність такої системи проявляється через канали впливу КСВ на конкурентоспроможність. По-перше, екологічна відповідальність підвищує ресурсну ефективність і зменшує витрати. OECD наголошує, що аграрно-продовольчі ланцюги мають значний вплив на викиди, використання води та біорізноманіття, тому будь-які технології енергоощадності, водоощадності, переробки відходів чи збереження ґрунтів одночасно поліпшують і екологічні, і економічні результати. По-друге, соціальна відповідальність зменшує кадрові ризики, підвищує лояльність працівників та громад. По-третє, належне корпоративне управління знижує ризик корупційних втрат і полегшує доступ до міжнародного фінансування.

Міжнародна практика також підтверджує економічну доцільність КСВ. IFC у своєму аналітичному матеріалі з агробізнесу наводить приклад, де завдяки навчанням і технічній підтримці дрібних постачальників продуктивність зросла на 63%, а доходи фермерів — на 44% [11]. Хоча йдеться не про Україну, цей кейс є важливим доказом того, що інвестиції в соціальний та тех-

Рис. 1. Структурна модель системи корпоративної соціальної відповідальності агропромислового холдингу

Джерело: авторська розробка.

нологічний розвиток постачальників можуть напряму трансформуватися в підвищення якості продукції, надійності ланцюгів поставок і фінансових результатів бізнесу.

Для українських агропромислових холдингів особливого значення набуває ще один аспект — КСВ як внесок у відновлення територій. Світовий банк підкреслює критичну роль приватного сектору в реконструкції України, а EBRD відзначає, що його клієнти в українському агробізнесі забезпечують близько 12 млрд євро валового виробництва, працевлаштовують близько 200 тис. осіб і формують майже половину агропродовольчого експорту України. Тому система КСВ для великих холдингів має включати підтримку громад, відновлення соціальної інфраструктури, роботу з ветеранами, розвиток місцевого підприємництва, підвищення енергетичної автономності та стійкості сільських територій.

Важливо враховувати і проблеми, які стримують формування системи КСВ в українському агробізнесі. Дослідження з ESG-звітності в агросекторі України показує, що національні форми звітності лише частково узгоджені з європейським підходом: рівень відповідності FSDN оцінено у 59,5%, причому найбільші прогалини стосуються викидів, біорізноманіття, енергоспоживання, сертифікації, соціальної інтеграції та добробуту працівників. Це означає, що проблема полягає не лише у відсутності окремих КСВ-проектів, а у нестачі стандарти-

зованих даних, цифрових систем збору нефінансової інформації та незалежного підтвердження результатів.

Саме тому ефективна система КСВ агропромислового холдингу має будуватися на таких принципах: стратегічна інтегрованість; вимірюваність; прозорість; простежуваність ланцюгів постачання; партнерство з громадами; відповідність міжнародним стандартам; цифровізація моніторингу; орієнтація на довгострокову цінність. Її результативність доцільно оцінювати через поєднання нефінансових і фінансових індикаторів: енергоємність, викиди, частка відходів, що переробляються, травматизм, плінність кадрів, охоплення навчанням, обсяг інвестицій у громади, частка сертифікованих постачальників, кількість порушень вимог, вартість залученого капіталу, експортні контракти, репутаційні індекси, ЕВІТДА на 1 га чи 1 працівника.

Формування системи КСВ агробізнесу слід розглядати як процес переходу від фрагментарної соціальної активності до інтегрованої моделі стратегічного управління стійкістю та конкурентоспроможністю. Для агропромислових холдингів це означає зміну самої логіки розвитку: від короткострокової максимізації прибутку — до створення довготривалої економічної, соціальної та екологічної цінності.

ВИСНОВКИ

Корпоративна соціальна відповідальність у сучасному агробізнесі набуває статусу системного чинника розвитку, що поєднує цілі сталого розвитку, вимоги ринку, очікування стейкхолдерів та потреби підвищення конкурентоспроможності агропромислових холдингів. Для України її значення зростає через надзвичайно високу роль аграрного сектору в експорті, зайнятості, валютних надходженнях і повоєнному відновленні.

Система КСВ агропромислового холдингу повинна охоплювати три взаємопов'язані блоки: екологічний, соціальний і управлінський. Її ефективність визначається не обсягом благодійної допомоги, а ступенем інтеграції у стратегічне планування, операційні процеси, інвестиційні рішення, звітність та управління ризиками. КСВ безпосередньо впливає на конкурентоспроможність агрохолдингів через зростання ресурсної ефективності, зміцнення людського капіталу, покращення взаємин із громадами, розширення доступу до зовнішніх ринків і фінансування, а також через підвищення прозорості та довіри з боку інвесторів і партнерів.

Література:

1. Андріяш В., Верба С. Теоретичні підходи до сутності "корпоративна соціальна відповідальність". Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління. 2023. Вип. 2 (68). С. 1—5.
2. Оваденко В. Теоретичні засади формування корпоративної соціальної відповідальності в агробізнесі. Український журнал прикладної економіки та техніки. № 48. 2024. С. 275—281.
3. У 2024 році аграрна продукція склала 59% в загальному експорті. Комітет з питань аграрної та земельної політики. 2025. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/257211.html (дата звернення: 03.04.2026).
4. World Bank Group. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. 2025. URL: <https://worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 03.04.2026).
5. Грицаєнко М.І. Роль соціального капіталу аграрного підприємства в імплементації засад корпоративної соціальної відповідальності. Економіка АПК. 2021. № 5. С. 17—29.
6. Яців І., Кушка П. Особливості формування соціальної відповідальності сільськогосподарських підприємств Львівської області. Сталий розвиток економіки, № 3 (54), 2025. С. 288—295.
7. Метелиця В.М., Гагалюк Т.В., Краєвський В.М. ESG-звітність в агросекторі України: емпіричний аналіз і шляхи інтеграції до FSDN. Український економічний часопис. 2025. Вип. 10. С. 54—65.
8. Бержанір І.А. Впровадження принципів соціальної відповідальності в аграрному бізнесі. Modern economist. 2021. № 26. С. 6—11.
9. Дюк А.А. Соціальна відповідальність у розвитку сільськогосподарських підприємств: значення і аспекти оцінки. Агросвіт. 2020. № 5. С. 11—16.
10. Ігнатенко М.М., Леваєва Л.Ю., Астаф'єв А.О., Розовик О.Г. Управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств в умовах війни. Агросвіт. 2024. № 7. С. 23—31.
11. IFC Agribusiness. 2025. URL: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doclink/2025/ifc-agribusiness-factsheet.pdf> (дата звернення: 03.04.2026).
12. Ігнатенко М.М., Красноручський О.О., Новак Н.П. Удосконалення інститутів та адміністрування соціальної відповідальності аграрних підприємств. Агросвіт. 2024. № 24. С. 13—21.
13. Лункіна Т. Основні аспекти формування соціальної звітності: іноземний і вітчизняний досвід. Фінансово-кредитна діяльність:

проблеми теорії і практики. 2021. № 2 (37). С. 458—466.

14. Романиук І. А., Колосков О. М. Стратегії цифрової трансформації для малого та середнього бізнесу в електронній комерції. Ефективна економіка. 2024. № 6. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3993> (дата звернення: 03.04.2026).

15. Трусова Н.В., Гривківська О.В., Мельник Л.В., Мельник Л.М. Корпоративна соціальна відповідальність у формуванні результатів господарської діяльності аграрних підприємств у контексті їх сталого розвитку. Економіка і управління. 2021. № 3. С. 72—76.

16. Hajdu A., Daziano M., Visser O. Institutions and individual values motivating corporate social responsibility activities in large farms and agroholdings. *International Food and Agribusiness Management Review*. 2021. Vol. 24. Iss. 4. P. 669—696.

17. Zamkova I., Dubinina M., Luhova O., Syrtseva S., Cheban Yu., Kuchmiiova T. Corporate social responsibility of agricultural companies of Ukraine under martial law. *Research for Rural Development*. 2024. Vol. 39. P. 220—226.

References:

1. Andriiash, V. and Verba, S. (2023), "Theoretical approaches to the essence of corporate social responsibility", *Naukovi pratsi MAUP. Politychni nauky ta publichne upravlinnia*, vol. 2 (68), pp. 1—5.

2. Ovadenko, V. (2024), "Theoretical foundations of the formation of corporate social responsibility in agribusiness", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 48, pp. 275—281.

3. Committee on Agricultural and Land Policy (2025), "In 2024, agricultural products accounted for 59% of total exports", available at: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/257211.html (Accessed 3 April 2026).

4. World Bank Group (2025), "Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released", available at: <https://worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (Accessed 3 April 2026).

5. Hrytsaienko, M.I. (2021), "The role of social capital of an agricultural enterprise in the implementation of the principles of corporate social responsibility", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 17—29.

6. Yatsiv, I. and Kushka, P. (2025), "Peculiarities of the formation of social responsibility of agricultural enterprises of Lviv region", *Stalyi rozvytok ekonomiky*, vol. 3 (54), pp. 288—295.

7. Metelytsia, V.M. Gagaliuk, T.V. and Kravetskyi, V.M. (2025), "ESG reporting in Ukraine's agricultural sector: empirical insights and pathways to integration with the FSDN", *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, vol. 10, pp. 54—65.

8. Berzhanir, I.A. (2021), "Implementation of the principles of social responsibility in agrarian business", *Modern economist*, vol. 26, pp. 6—11.

9. Diuk, A.A. (2020), "Social responsibility in the development of agricultural enterprises: significance and aspects of evaluation", *Ahrosvit*, vol. 5, pp. 11—16.

10. Ihnatenko, M.M. Levaieva, L.Iu. Astafiev, A.O. and Rozovyk, O.H. (2024), "Management of the competitiveness of agricultural enterprises under wartime conditions", *Ahrosvit*, vol. 7, pp. 23—31.

11. IFC Agribusiness (2025), available at: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doclink/2025/ifc-agribusiness-factsheet.pdf> (Accessed 3 April 2026).

12. Ihnatenko, M.M. Krasnorutskyi, O.O. and Novak, N.P. (2024), "Improvement of institutions and administration of social responsibility of agricultural enterprises", *Ahrosvit*, vol. 24, pp. 13—21.

13. Lunkina, T. (2021), "Main aspects of the formation of social reporting: foreign and domestic experience", *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky*, vol. 2 (37), pp. 458—466.

14. Romaniuk, I.A. and Koloskov, O.M. (2024), "Digital transformation strategies for small and medium-sized businesses in e-commerce", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 6, available at: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3993> (Accessed 3 April 2026).

15. Trusova, N.V. Hryvkivska, O.V. Melnyk, L.V. and Melnyk, L.M. (2021), "Corporate social responsibility in shaping the results of economic activity of agricultural enterprises in the context of their sustainable development", *Ekonomika i upravlinnia*, vol. 3, pp. 72—76.

16. Hajdu, A. Daziano, M. and Visser, O. (2021), "Institutions and individual values motivating corporate social responsibility activities in large farms and agroholdings", *International Food and Agribusiness Management Review*, vol. 24, no. 4, pp. 669—696.

17. Zamkova, I. Dubinina, M. Luhova, O. Syrtseva, S. Cheban, Yu. and Kuchmiiova, T. (2024), "Corporate social responsibility of agricultural companies of Ukraine under martial law", *Research for Rural Development*, vol. 39, pp. 220—226.

Отримано редакцією журналу / Received: 09.04.26

Процеженовано / Revised: 17.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 21.04.26